ואלא מאי גדולה חזקה. כשלמא לי אין מעלין ניחא הא דגדולה חזקה אע"ג דאיכא למיחש לב"ד טועין אין שיעלו מן נשיאות כפיס לקדשי קדשים [ואע"ג דגלא חזקה מעלין לתרומה ע"פ עד אחד ולא חיישינן לב"ד טועין שמא יעלו ליוחסין השתא סבר המקשן דיוחסין חמירא ולא אתו למיטעי כמו לקדשי קדשים] אבל השתא דאמרת טעמא דריש חזקייהו ולא חיישינן דלמא אתי לאסוקי כיון דלא אתי למטעי מאי גדולה חזקה: (לעיל) **או** דלמא אפילו למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דמתאכלא בציבעה כו'. תימה מה תולה בתאכלה והא פשיטא דלב"ע אין מעלין מאכילת תרומה ליוחסין דהא איכא למיחש דלמא עבד כהן הוא ולא אתא בחלוקת תרומה (פ) בגורן הוא דפליגי אם מעלים ליוחסין אם לאו ובמעלין מתרומה ליוחסין לא אפליגו בה תנאי בהדיא אלא דתנאי הא פלוגתא בפלוגתא אם חולקין תרומה לעבד בלא רבו אם לאו למ"ד חולקין אין מעלין דדלמא עבד הוא והכי איבעי ליה למימר הכא אפילו למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דחולקין לעבד בלא רבו ואיכא למיחש דלמא עבד הוא אבל אבל שיאו' כפיס לעולם אימא לך דמעלין דאין עבד נוסף כפיו: [ג"ל דשפיר נקט דמתאכלא בציבעא דלמ"ד מעלין מאכילת תרומה נמי מעלין ובעינן דליכא למיחש שהוא עבד שיצא מבית הספר וטעמא כיון דעון מיתה הוא חיישינן שמא יעלוהו ליוחסין ולכך איצטריך שני עדים להאכילו בתרומה ולכך נמי אין חולקין לעבד בלא ג"כ רבו עמו ומ"ד אין מעלין אע"ג דעון מיתה הוא לא חיים להכי שמא יעלוהו כיון דבציבעא הוא אכילת תרומה וכן חלוקה אבל נשיאות כפיס דאיפרסם איבעיא ליה לי חיישינן שמא יעלוהו משום דאי לאו דכהן הוא לא הוה מציף כולי האי ולא הוי מצי למנקט כמו שכתבו התוס' אפילו למ"ד אין מעלין משום דאיכא למיחש דלמא עבד הוא דלא תליא בהכי דאפילו היכא דליכא למיחש דלמא עבד הוא אין מעלין כמו ביולא מבית הספר או שמעידין עליו שאינו עבד ולדרכה הא דחולקין לו בלא רבו היינו משום דאין מעלין ועיקר טעמא דפלוגתייהו משום מעלין ואין מעלין דאי לאו הכי קשה בשיאה סבכא פליגי כמו שהקשו לעיל) (מ"י):

וכי מסקינן מתרומה ליוחסין ה"מ בדאורייתא כו'. רבינו יצחק בן רבינו מאיר לא גרים לה דהא איבעיא אימא רב נחמן קאמר לה ואי גרסי' לה מ"כ היה סותר בעצמו דאיה שהביא דאי לא תימא הכי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין הא אתי לאסוקי אלא טעמא משום דריש חזקייהו ואין זו סוגיית הש"ס אם לא יאמר ולאו מילתא היא דאמרי ובפ' עשרה יוחסין (קדושין פט.) גרסינן לה ואגב שיטפא דהתם שיבשו לכותבה כאן: **לא** במידי דאיקרי קדש. ופ"ת תרומה נמי איקרי קדשים דכתיב ובא המשמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והוה קרא איירי בתרומה

ואלא מאי גדולה חזקה מעיקרא אכול בתרומה דרבנן השתא אכול בתרומה דאורייתא ואי בעית אימא [א]השתא נמי בתרומה דרבנן אכול בתרומה דאורייתא לא אכול [ב]וכי מסקינן מתרומה ליוחסין בתרומה דאורייתא בתרומה דרבנן לא מסקינן ואלא מאי גדולה חזקה דאע"ג דאיכא למיגזר משום תרומה דאורייתא לא גזרינן ובתרומה דאורייתא לא אכול והא כתיב [1]אשר לא יאכלו מקדש הקדשים מקדש הקדשים הוא דלא אכול הא בתרומה דאורייתא אכול ה"ק לא במידי דאיקרי קדש דכתיב [2]וכל זר לא יאכל קדש ולא במידי דאיקרי קדשים דכתיב [3]ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל ואמר מר [ג]במורם מן הקדשים לא תאכל ת"ש חזקה לכהונה נשיאות כפים בבבל ואכילת חלה בסוריא [ד]וחילוק מתנות בכרכין קתני מיהת נשיאות כפים מאי לאו ליוחסין [ה]לא לתרומה והא דומיא דאכילת חלה קתני מה אכילת חלה ליוחסין אף נשיאות כפים ליוחסין לא אכילת חלה גופה לתרומה קסבר חלה בזמן הזה דרבנן ותרומה דאורייתא ומסקינן מחלה דרבנן לתרומה דאורייתא וכדאפיך להו רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן ת"ש [ו]חזקה לכהונה נשיאות כפים וחילוק גרנות בא"י ובסוריא ובכל מקום ששלוחי ראש חודש מגיעין נשיאות כפים ראיה אבל לא חילוק גרנות ובבל כסוריא רשב"ג אומר אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה מפני שבית דין קבועין שם קתני מיהת נשיאות כפים מאי לאו ליוחסין לא לחלה הא דומיא דחילוק גרנות קתני מה חילוק גרנות ליוחסין אף נשיאות כפים ליוחסין לא חילוק גרנות גופה לחלה [ז]קסבר תרומה בזמן הזה דרבנן וחלה דאורייתא ומסקינן מתרומה דרבנן לחלה דאורייתא וכדאשכחינהו רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן [ח]דאמר רב הונא בריה דרב יהושע אשכחתינהו לרבנן בבי רב דיתבי וקאמרי אפילו למאן דאמר תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא שהרי [ט]ז' שכיבשו וז' שחילקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו [י]בתרומה ואמינא להו אנא אדרבה אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה [יא]דרבנן דתניא [4]בבואכם אל הארץ אי [יב]בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים ת"ל בבואכם בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם וכי אסקינהו עזרא לאו

להערים שמשו אוכל בתרומה וי"ל דולמי גבי טמא תרומה מיקרי קדשים אבל הכא אאכילת זר קאמר דלא אשכחן קדשים גבי אכילת זר: **נשיאות** כפים בבבל. דוקא נשיאות כפיס ולא אכילת חלה ואע"ג דבסוריא נמי הוי מדרבנן אין מדקדקין בבבל כמו בסוריא דסבר הא תנא כיבוס יחיד שמיה כיבוס ואכילת חלה בסוריא ה"ה נשיאות כפיס כדמוכח לקמן: **לא** חילוק גרנות גופה לחלה וקסבר תרומה כו'. וא"ל דפליגי הנך ברייתות בפלוגתא דרב הונא בריה דרב יהושע ורבנן דאי לאו הכי בחד מהנך ברייתות ממה נפשך איכא למידק דמעלין מנשיאות כפיס ליוחסין ופליגי נמי לגבי ברייתא קמייתא אכילת חלה בסוריא חזקה לתרומה וכל שכן דאכילת תרומה לאורייתא דהוי חזקה לאכילת חלה דרבנן ובברייתא שניה קתני דחילוק גרנות דהייני תרומה בסוריא לא הוי חזקה לחלה: עדות

כיבוס וחילוק היה אחל מועד בגלגל י"ד שנים כדאמר בזבחים (ב"מ פפ.).

ואלא מאי גדולה חזקה. כשלמא לי אין מעלין ניחא הא דגדולה חזקה אע"ג דאיכא למיחש לב"ד טועין אין שיעלו מן נשיאות כפיס לקדשי קדשים [ואע"ג דגלא חזקה מעלין לתרומה ע"פ עד אחד ולא חיישינן לב"ד טועין שמא יעלו ליוחסין השתא סבר המקשן דיוחסין חמירא ולא אתו למיטעי כמו לקדשי קדשים] אבל השתא דאמרת טעמא דריש חזקייהו ולא חיישינן דלמא אתי לאסוקי כיון דלא אתי למטעי מאי גדולה חזקה: (לעיל) **או** דלמא אפילו למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דמתאכלא בציבעה כו'. תימה מה תולה בתאכלה והא פשיטא דלב"ע אין מעלין מאכילת תרומה ליוחסין דהא איכא למיחש דלמא עבד כהן הוא ולא אתא בחלוקת תרומה (פ) בגורן הוא דפליגי אם מעלים ליוחסין אם לאו ובמעלין מתרומה ליוחסין לא אפליגו בה תנאי בהדיא אלא דתנאי הא פלוגתא בפלוגתא אם חולקין תרומה לעבד בלא רבו אם לאו למ"ד חולקין אין מעלין דדלמא עבד הוא והכי איבעי ליה למימר הכא אפילו למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דחולקין לעבד בלא רבו ואיכא למיחש דלמא עבד הוא אבל שיאו' כפיס לעולם אימא לך דמעלין דאין עבד נוסף כפיו: [ג"ל דשפיר נקט דמתאכלא בציבעא דלמ"ד מעלין מאכילת תרומה נמי מעלין ובעינן דליכא למיחש שהוא עבד שיצא מבית הספר וטעמא כיון דעון מיתה הוא חיישינן שמא יעלוהו ליוחסין ולכך איצטריך שני עדים להאכילו בתרומה ולכך נמי אין חולקין לעבד בלא ג"כ רבו עמו ומ"ד אין מעלין אע"ג דעון מיתה הוא לא חיים להכי שמא יעלוהו כיון דבציבעא הוא אכילת תרומה וכן חלוקה אבל נשיאות כפיס דאיפרסם איבעיא ליה לי חיישינן שמא יעלוהו משום דאי לאו דכהן הוא לא הוה מציף כולי האי ולא הוי מצי למנקט כמו שכתבו התוס' אפילו למ"ד אין מעלין משום דאיכא למיחש דלמא עבד הוא דלא תליא בהכי דאפילו היכא דליכא למיחש דלמא עבד הוא אין מעלין כמו ביולא מבית הספר או שמעידין עליו שאינו עבד ולדרכה הא דחולקין לו בלא רבו היינו משום דאין מעלין ועיקר טעמא דפלוגתייהו משום מעלין ואין מעלין דאי לאו הכי קשה בשיאה סבכא פליגי כמו שהקשו לעיל) (מ"י):

וכי מסקינן מתרומה ליוחסין ה"מ בדאורייתא כו'. רבינו יצחק בן רבינו מאיר לא גרים לה דהא איבעיא אימא רב נחמן קאמר לה ואי גרסי' לה מ"כ היה סותר בעצמו דאיה שהביא דאי לא תימא הכי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין הא אתי לאסוקי אלא טעמא משום דריש חזקייהו ואין זו סוגיית הש"ס אם לא יאמר ולאו מילתא היא דאמרי ובפ' עשרה יוחסין (קדושין פט.) גרסינן לה ואגב שיטפא דהתם שיבשו לכותבה כאן: **לא** במידי דאיקרי קדש. ופ"ת תרומה נמי איקרי קדשים דכתיב ובא המשמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והוה קרא איירי בתרומה

מסקינן מינה ליוחסין: **בסוריא וכ"מ ששלוחי א"י מגיעין.** להודיע לגולה יום שקידשו ב"ד את החדש לעשות פסח בזמנו דהיינו היושבים בתוך מהלך חמשה עשר יום: **נשיאות כפיס ראיה.** לפי שב"ד קבוע שם שמקבל שליחות החדש של ב"ד הגדול: **אבל לא חילוק גרנות.** דתרומה דידהו לאו דאורייתא ובסוריא נמי האי תנא סבר כיבוס יחיד לא שמיה כיבוס ופלוגתא דתנאי היא בהך מילתא (ע"ז דף כח.): **בבי רב.** בית המדרש קרי בי רב: **נתחייבו בחלה.** דכתיב בבואכם אל הארץ ותניא בספרי (ב) ר' ישמעאל אומר שינה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכולן נאמר כי תבאו כי יביאך וכאן בבואכם ללמדך שכיון שנכנסו לה נתחייבו: **ולא נתחייבו בתרומות ומעשרות.** דכתיב דגנך (ג) תבואת זרעך (ד) המיוחדת לך (ה) ועוד שהרי תלה הכתוב המעשר במנין שנות השמטה דכתיב (ו) בשנה השלישית שנת המעשר ושמטות לא מנו אלא משכבשו והילקו כדאמרינן בסדר עולם ובמסכת ערכין (דף יב.): הכי גרסינן **אי בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים אלמוד לומר בבואכם בביאת כולכם כו'.** והכי פירושו כיון דשינה הכתוב ביאה זו לכתוב בה בבואכם ולא כתב כי תבאו יכול משנכנסו לה מרגלים ת"ל כו': לאו

מסורת הש"ס

(פ) יבמות סח: פז. קדושין פט.; (ב) [עיין תוס' שבת י: ד"ה יהבה], (ג) [תוספתא פ"ג ותוספתא פאה פ"ד], (ד) נדה מז., (ה) [כ"מ פט.], (ו) [כנדה מז. וכן בכ"מ פט. איתא במעשר ועי' פרש"י דהכא דגרים תרוייהו], (ז) [עיין תוס' נדה מז. ד"ה ל"ג אילו נאמר], (ח) [כמ"י], (ט) [גיטין ח:], (י) כמ"ש: ובסוריא נמי לא דסבר הא' תנא כיבוס, (כ) [שלח טו ז], (ל) [דברים יב], (מ) [שם יד], (נ) [עיין רש"י נדה מז. וכ"מ פט. מפרש בכל מקום טעם אחר], (ס) [דברים כו].

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר הִתְרַשֵּׁתָא לְהֶם אֲשֶׁר לֹא יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים עַד עֲמֹד כֹּהֵן לְאוּרִים וּלְתֻמִּים: עזרא ב סג

2. וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ: ויקרא כב י

3. וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִוא בְּתְרוּמֹת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל: ויקרא כב יב

4. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה: במדבר טו יח

הגהות הב"ח

(א) תד"ה מ' דלמא כו' אלא בחלוקת תרומה וכו'. נ"ב וכן פרש"י יבמות דף לט ע"ב:

מוסף רש"י

ואלא מאי גדולה חזקה. כיון דליכא למיגזר מידי, מאי גדולה חזקה דאמר ר' יוסי, מאי רבותא, לא היה לו לומר אלא מינן לחזקה כו', מדקאמר גדולה רבותא אשמועינן, דאע"ג דאיכא לד איסור השתא עפי מעיקרא סמכינן עלה (קדושין פט:). בתרומה דרבנן. תרומת חוץ לארץ (שם). בתרומה דאורייתא. משכבו לארץ (שם). השתא נמי בתרומה דרבנן אכול. כדמעיקרא, ומאי ניהו תרומת פירות ויין, בתרומה דאורייתא, דגן פירות ויצהר לא תאכל (שם). דכתיב וכל זר לא יאכל קדש. כל אותו שענין מדבר בתרומה ולא בקדשים, דכתיב ובא המשמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים, וליכא לאוקמי אלא בתרומה שמתוקר בפירות מותר בה (שם). ולא במידי דאיקרי קדשים. חזה ושוק של שלמים, דאשכחן דאיקרי קדשים (שם). במורם מן הקדשים. חזה ושוק, לא תאכל. ואפילו זרע אין לה ושבה אל בית אביה, מחרת בתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק (שם) של שלמים לאכול כשאר אחיות האוכלות בדכתיב (ויקרא י) אתה ובניך ובנותיך (יבמות סח:) מדהוי מני למכתב בקדשים (לא תאכל) ונכתב בתרומה, למורם הוא דאתת, והאי לא תאכל לעולם הוא, ולא תימא ביושבת תחת בעלה ישראל, כדמשמע קרא ומת כהן כי תהיה לאיש זר כו'. דהא מוקמינא להאי קרא בפרק אלמנה (שם) בנבעלה לפסול לה כהן נתין וממזר וחלל שפסיל עולמית, ובהתם דמנסבא לזר דלא תאכל מושבה אל בית אביה יצפין, מכלל דמעיקרא לא אכלה, ומילתיה דרב אסתר מבתרומת נפקא, דא"כ דכולה קרא בנבעלה לפסול לה אתת, ליכתוב בקדשים לא תאכל, מאי בתרומת, שמע מינה הכי קאמר יש לך אחרת שאוכלת בקדשים, כגון תרומה, ואינה אוכלת במורם, ואחו זו זו חוזרת, דסמיך לה ומת כהן כי תהיה אלמנה, והכי תריצנא להאי מילתא בפרק אלמנה (שם פז.). נתחייבו בחלה. דכתיב בחלה (במדבר טו) בבואכם אל הארץ, והכי נמי, ולא נתחייבו במעשר. דכמעשר כתיב (דברים יד) תבואת זרעך, עד שיגיע כל אחד ואחד את שלו (נדה מד.) לו: במעשר לא נתחייבו אלא לאחר יבושה וריפנה, דכתיב (דברים יד) עשר תעשר, וכתיב בתריה במקום אשר יבחר, עד שנבחרה שילה לא נתחייבו, והייגו לאחר ביכוש וחילוק, דכתיב ביהושע, וכל ימי

פז א מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה ח ופ"ו מהל' תרומות ה"ב: פח ב מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הלכ' ד: פט ג מיי' שם הלכה יא טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ג:

צ ד מיי' שם הלכה ג ופ"א מהל' תרומות הל' ח [כו] ממע עשין מג טוש"ע י"ד סימן שלח סעיף ג:

צא ה מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה ג ממע עשין קמ טוש"ע י"ד סי' שכב סעיף ג:

עדות הבאה מכח חזקה. פי׳ שאנו יודעין שהוא כהן מחמת הקורא אחריו שמוחזק לן שהוא לוי: **שקרא** אחריו לוי. לפירוש ר״י הלוי שפירש בגיטין (נט: ושם) אם אין שם כהן נתפרדה חבילה שיקרא ישראל גדול לפני לוי יש לפרש הכא שקרא אחריו לוי קטן מישראל שקרא אחריו **שקרא** לפניו כהן. פירוש פעם אחת: **הרי שאמר בני** זה וכהן הוא. מדנקט בני זה וכהן הוא משמע שאינו ידוע לנו אם הוא בנו והוא בא להעיד שהוא בנו ושהוא כהן שאינו בן גרושה ולפי ידוע לנו שהוא בנו הוה ליה למינקט בני זה כהן בלא וי״ו ותימה מ״כ יהא נאמן לכולי עלמא לתרומה וליוחסין במגו ולפי בעי אמר אינו בנו וי״ל דאע״ג דאיכא מגו לא מהימן לגבריו קרוב הוא כדאמרינן בהחולץ (יבמות דף מז. ושם) לגבריך כותי אתה ואין עדות לכותי ואין אדם נאמן לפסול את בנו ואע״ג דרבי קאמר בסמוך אני מאמינו להאכילו בתרומה שהרי בידו להאכילו בתרומה אלמא אע״ג דקרוב הוא לגבריו נאמן במגו התם ולפי מהימנינן ליה משום דאית ליה מגו אפי׳ ידעינן שהוא בנו אבל הכי מגו לא הוה ידעינן שהוא בנו ליכא מגו: **נאמן להאכילו בתרומה.** פירוש אע״ג דליכא אלא הוא שהוא קרוב דקסבר רבי אין מעלין מתרומה ליוחסין ואין נאמן להשיאו אשה פירוש להלטרף עם אחר להשיאו אשה כיון שהוא קרוב והשתא אתי שפיר הא דאמר ר׳ חייא אם אתה מאמינו יחידי להאכילו בתרומה אע״פ שהוא קרוב האמינהו עם אחר להשיאו אשה אבל אין לפרש דאין נאמן יחידי להשיאו אשה דפשיטא דאינו נאמן ובהא לא הוה אמר רבי חייא האמינהו לישא דלא מיפתמיט שוס תנא למימר דעד אחד כשר ליוחסין ובהא נמי אין לפרש דנאמן עם אחר להאכילו בתרומה דלי הוה צריך שני עדים בתרומה א״כ הוה סבר דמעלין מתרומה ליוחסין ואם כן היכי מכשיר קרוב כיון דאינו נאמן להשיאו אשה וא״ת כיון דסבירא ליה דאין מעלין מתרומה ליוחסין אם כן היכי מוקמינן בהגוזל בתרא (ב״ק קיד:) ההיא דרבי דלקמן במסיח לפי תומו ונאמן בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאוריתא לא מהימן והא לרבי כיון דס״ל דאין מעלין מתרומה ליוחסין אם כן ס״ל דמעלין מתרומה דרבנן לתרומה דאוריתא כדמשמע לעיל דכל היכא דאכיל בתרומה דרבנן אכיל נמי בתרומה דאוריתא וי״ל דהאי דמצרכינן למימר לעיל דמעלין מתרומה דרבנן לחלה דאוריתא או איפכא היינו משום דלא תקשי למ״ד אין מעלין מנשיאות כפים ליוחסין אבל רב אשי בהגוזל אפשר דסבירא ליה כמ״ד מעלין ועוד נראה דלכולי עלמא בין למאן דאמר מעלין מתרומה ליוחסין בין למאן דאמר אין מעלין מעלין מתרומת דגן תירוש ויצהר של א״י ואפי׳ היא דרבנן לחלה דאוריתא כיון שבזמן המקדש היא דאוריתא אבל תרומת פירות או תרומת חו״ל אין מעלין לכ״ע אפי׳ לתרומת דגן תירוש ויצהר של א״י דרבנן דדוקא בתרומת א״י או חלה דאוריתא בסוריא אמר מעלין מדרבנן לדאוריתא אבל לא בבבל והיא דהגוזל בתרא איירי בתרומת פירות או חולה לארץ וכן מתני׳ דלקמן דנאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן ומוקי לה בתרומה דרבנן היינו בתרומת פירות או חולה לארץ ולמ״ד מעלין מתרומה ליוחסין אפי׳ מתרומת דגן תירוש ויצהר דא״י אפילו היא דרבנן מעלין דהא ר׳ יוסי ס״ל בפ׳ יולא דופן (נדה מו:) תרומה בזמן הזה דרבנן ודוקא משום דקסבר חולקין תרומה לעבד בלא רבו הוא דאית ליה דאין מעלין הא אי הוה סבר דאין חולקין הוה מודה דמעלין והא דאמר לעיל מעיקרא אכול בתרומה דרבנן [1]ולבסוף אכול בתרומה דאוריתא לא מכח שהיו אוכלין בגולה קדשי הגבול אוכלין בתרומה דאוריתא אלא משום שהיו נושאים כפים בגולה שמעלין מנשיאות כפים לתרומה דאוריתא אע״ג דהרי אתם בחזקתכם במה הייתם אוכלין בגולה כו׳ משמע שמכח אכילה היה מתירו אין לחוש בכך ולההוא ליצנא דקאמר בתרומה דרבנן אכול בדאוריתא לא אכול מה שלא העלם מנשיאות כפים לתרומה דאוריתא היינו משום דריע חזקייהו: **נאמן להאכילו בתרומה.** הקשה ריב״ם דתנן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עט: ושם) מי שיצא הוא ואשתו למדינת הים וכשחזר הביא עמו בנים ומתה אשתו צריך להביא ראיה על בניו ואינו נאמן להאכילם בתרומה כדמוכח התם בגמ׳ דמביא התם הביא ראיה על הגדולים מ״ל ראיה על הקטנים ואמר רשב״ל עליה לא שנו אלא בקדשי הגבול אבל ליוחסין לא והיכי קאמר רבי הכא דאב נאמן להאכילו בתרומה ותירץ דרבי תנא הוא ופליג ור״ת אומר דהביא דקדושין אתיא כר׳ יהודה דאמר אין מעלין לכהונה ע״פ עד אחד וקדשי הגבול התם היינו לכל דבר קדושה כגון תרומה ונשיאות כפים ויוחסין והא דקאמר התם[2] אבל ליוחסין לא היינו יוחסין לקורבה כגון לסקול ולשרוף על ידו כדמסיק התם ר׳ יוחנן אמר אף ליוחסין ואזדא ר׳ יוחנן לטעמיה דאמר סוקלין על החזקות[3] [מ״ג הכא נאשתו עמו דאין צריך להביא ראיה כדאמר התם]: **שבידו להאכילו בתרומה.** [4]תימה איך נאמין אותו על תרומה בהאי מגו הא אין בידו להאכילו אחר מיתה וא״כ אין זה מגו כמו שאינו בים נוחלין (ב״ב קמ:) גבי בכור ובפרק בתרא דקדושין (דף עח:) דתניא יכיר יכירנו לאחרים מכאן אמר רבי יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור כו׳ למאי הלכתא אי לתת לו פי שנים אילו בעי למיתב ליה מתנה מי לא יהיב ליה לא צריכא בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס אלמא אי לאו קרא לא הוה נאמן לפי שאין בידו וי״ל דלא דמי דהכא כיון דנאמן להאכילו בחייו משום דבידו סברא הוא דנאמן אפילו לאחר מיתה:

במסיח

לאו כולהו סלוק. רובן נשאתו בבבל דכתיב כל הקהל כאחד ארבע רבוא (עזרא ב): **ועדות.** אם בא עדים שהוא כהן שמכירין את אביו ואת אמו ועדות חזקה הוא בתמיה וכי עדות חזקה קרי ליה: **עדות הבאה מכח חזקה.** העדות נקבל ונאכילו בתרומה כאילו ראינוה אין לאומה חזקה שזה העיד: **או בחזקת שהוא גדול.** כדאמרינן בעלמא[5] (גיטין דף עט:) רב קרי בכהני ואע״ג דלאו כהן הוה: **שקרא אחריו לוי.** ואי לאו כהן הוא אין לוי קורא אחריו דאמרינן במסכת גיטין (שם) אם אין שם כהן נתפרדה חבילה ומפרשינן דאין לוי קורא במקום שאין כהן. ויש מפרשים נתפרדה החבילה שבמקום שאין כהן אם רואה ישראל גדול לפני לוי. והכא כהן אחר הוה התם הלכך אי לאו דהאי כהן הוה לא הוה לוי קרי אבתריה: **שקרא לפניו כהן.** ואי לאו דהאי לוי הוא לא היה קורא שני אלא שנישי שנים כהניים היו קורין לפניו[6] והוא שנישי דהכי אמרינן במסכת גיטין [שם] אם אין שם לוי קורא כהן במקומו: **לוויה.** לתת לו מעשר ראשון: **ואם אין שם גורן.** אם אין שם זורעי תבואה במקומו: **זימנין.** פעם אחרת: **הדר.** ריש לקיש: **חזייה לרבי אלעזר בישוב.** החזיר פניו ונסתכל ברבי אלעזר בעין רעה שהבין שמפי ר׳ יוחנן שמע לשון זה וכשאמר לשון זה לא אמרה בשם רבי יוחנן לפיכך לא קיבלה הימנו: **להשיאו אשה.** שמא ממזר או נתין הוא: **שיש בידו להאכילו תרומה.** שהרי הוא כהן והכל חולקין לו תרומה: והטבילוני

ואינו נאמן להשיאו אשה דברי רבי אמר לו ר׳ חייא אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה תאמינו להשיאו אשה ואם אי אתה מאמינו להשיאו אשה לא תאמינו לאכול בתרומה א״ל אני מאמינו להאכילו בתרומה שבידו להאכילו בתרומה ואיני מאמינו להשיאו אשה שאין בידו להשיאו אשה תסתיים ומדרבי העלה בן ע״פ אביו לכהונה ר׳ חייא העלה אח ע״פ אחיו ללויה ורבי חייא מאי שנא בן דלא דקרוב הוא אצל אביו אח נמי קרוב הוא אצל אחיו

במסיח

עין משפט נר מצוה

צב א ב מיי׳ פ״כ מהל׳ איסורי ביאה הלכ׳ יא:
צג ג מיי׳ שם הלכה ה:

תוספות רי״ד

ת״ש חזקה לכהונה נשיאות כפים וחילוק גרנות ועדות. פי׳ המורה אם באו עדים ואומרים שהוא כהן וכגון שמכירים את אביו ואת אמו ועדות חזקה הוא בתמיה ה״ק עדות הבא מכח חזקה כחזקה. פי׳ כההוא דאתא לקמיה דר״א אמר מוחזקני בזה שהוא כהן א״ל מה ראית אמר ליה מוחזקני בזה שהוא לוי אמר ליה מה ראית אמר ליה שקרא שני בבית הכנסת בחזקת שהוא לוי ואעלהו ר׳ אמי לכהונה על פיו ההוא דאתא לקמיה דרבי יהושע בן לוי אמר ליה מוחזקני בזה שהוא לוי אמר ליה מה ראית אמר ליה שקרא שני בבית הכנסת בחזקת שהוא לוי או בחזקת שהוא גדול שקרא לפניו כהן והעלהו רבי יהושע בן לוי ללויה על פיו ההוא דאתא לקמיה דריש לקיש אמר ליה מוחזקני בזה שהוא כהן א״ל מה ראית [א״ל] שקרא ראשון בבית הכנסת א״ל ראיתיו שחילק על הגרנות אמר לו ר׳ אלעזר ואם אין שם גורן בטלה כהונה זימנין הוו יתבי קמיה דר׳ יוחנן אתא כי הא מעשה לקמיה א״ל ריש לקיש ראיתיו שחילק על הגורן א״ל ר׳ יוחנן ואם אין שם גורן בטלה כהונה [6]הדר חזייה לר״א בישות אמר שמעת מילי [7]דבר נפחא ולא אמרת לן משמיה רבי ור׳ חייא חד העלה בן ע״פ אביו לכהונה וחד העלה אח ע״פ אחיו ללויה תסתיים דר׳ העלה בן ע״פ אביו לכהונה דתניא [8]הרי שבא ואמר בני זה וכהן הוא נאמן להאכילו בתרומה

מוסף רש״י

הדר חזייה לר״א בישות. החזיר ריש לקיש את פניו ונסתכל בר״א בפנים זועפות, שהבין ריש לקיש ששמע ר״א דבר זה מפי רבי יוחנן, וכשאמרה לו לא אמרה בשמו (מכות ה:). דבר נפחא. ר׳ יוחנן דמקרי בר נפחא בגולה הש״ס, כמו (ב״מ פה:) מאן עייל בר נפחא, נראה למורי דאביו של ר׳ יוחנן הוי נפחא, ולהכי מיקרי בר נפחא. ואיתא דמפרשי בר נפחא על שם יופיו (סנהדרין צו.).

מסורת הש״ס

[1] (מכות ה:), כ) [פירושו תמצא בכש״י סנהדרין לו. ד״ה טבא וכו׳ אביו של ר״י וכו׳ על שם יפיו], ג) [מגילה כב.], ד) [ע״ גיטין נט: וס״ע], ה) [ולפ״ז גרסינן לעיל שפיר כי מפקינן מתרומה ליוחסין הנ״מ בתרומה דאוריתא כו׳ ומ״מ אינו סותר דאיתמר דהשתא נמי יכול לומר דאי לא תימא הכי היכי הוי פרסי ידייהו הא אמו לאמוקינהו לתרומה דאוריתא ועוד דהשתא דאפי׳ פיוהא אפשר דאיכא ליה למלמודא דאין מעלין מתרומה דרבנן דת״ל אפי׳ לדאוריתא וכ״ב ליוחסין לאב״ש ע״כ אינו לאיה ואין מחר מדבריו דמעיקרא לא הביא לאיה מתרומה אלא משום דאכיל מדאוריתא. ת״ר], ו) [דלכא למימר ליוחסין דהאיתו אשה דהא לרבי יהודה במקום שנאמן להאכילו תרומה נאמן גם להשיאו אשה דמעלין מתרומה ליוחסין. מ״ר], ז) [ועיין היטב תוס׳ קדושין פ. ד״ה לא שנו], ח) [ועוד קשה לר״י דאין זה מינו טוב שאם יולידו בנוכן ויאמן לו אנקין הרי יפסיד והשתא דקאמר שהוא כהן בטל כל אחד אנקין ואין לפרש שבידו להאכילו בתרומה בשעה שהעיד שהיה יכול לומר אינו בני וכהן הוא דא״כ להשיאו אשה נמי נימא הכי. בתוס׳ לא תיקן והתירון שבפנים מלאתי]. ת״ר,

---

תוספות רש״ש

[1] אבל בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאוריתא לא מהימן [2] אבל ליוחסין אבל בתרומה דאוריתא לא מהימן [3] אבל בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאוריתא לא מהימן [4] אבל בתרומה דאוריתא לא מהימן [5] אבל בתרומה דאוריתא לא מהימן [6] אבל בתרומה דאוריתא לא מהימן [7] אבל בתרומה דאוריתא לא מהימן [8] אבל בתרומה דאוריתא לא מהימן

והטבילוני. מפני שסתם תינוק מטפח בחשפות וצרכים מצויין שם: **לערב.** דלריך הערב שמש: **והחולב כב"ד.** קא ס"ד שעל פי ב"ד הקבוע בעיר היו חולקין לו תרומה בבית הגרנות ולקמיה פריך מי בב"ד לא הוי חזקה היכא דהוא חזקה: **כתר דקנסינהו עזרא.** לגויים דלא ליתבו להו כדאמרי' ביבמות (דף פו:): **לוי דלאו לוי הוא.** כלומר בלוי ליכא לספוקי דהא אביו כהן: **למ"ד כו'.** פלוגתא היא ביבמות (שם): **בנכסי אביו כו' אינה חזקה.** להשבית מעליו קול היולא על אמו שהיא גרושה והוא חלל: **פשיטא.** דהא אפי' הוא חלל יורש את אביו: **רבן שמעון היינו רבי אליעזר.** דהא ודאי במקום שיש עוררין לא אמר רבן שמעון דליהוי חד נאמן וכי אמר מעלין במקום שאין עוררין קאמר: **דר"א סבר ערער חד.** הוי ערער ואין אחד נאמן עליו להכשירו: **ונפק עליה קלא.** קול בעלמא ולא עדות: **ואחתיניה.** מן הכהונה עד שיבדקו את הדבר שמעלה הוא להכהונה: ואסקיניה

אמר [ג]אין בתר דקנסינהו עזרא ודלמא איקרו ויהבו ליה אמר רב חסדא הכא במאי עסקינן [ד]כגון דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה הוא וחלקו ליה לדידיה מעשר בבית הגרנות לוי דלאו לוי הוא מאי איכא למימר בן גרושה או בן חלוצה הוא לא מיבעיא למאן דאמר [ה]מעשר ראשון אסור לזרים דלא הוו יהבי ליה אלא אפילו למ"ד [ו]מעשר ראשון מותר לזרים הני מילי למיספק להו אבל בתורת חלוקה לא יהבי ליה והחולק בבית דין אינה חזקה אי בבית דין לא הויא חזקה היכא הויא חזקה אמר רב ששת הכי קאמר [ז]החולק תרומה בנכסי אביו עם אחיו בבית דין אינה חזקה פשיטא מהו דתימא מדהנך לאכילה האי נמי לאכילה קמ"ל הנך לאכילה האי לזבוני: רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד וכו': רשב"ג היינו רבי אליעזר וכי תימא ערער חד איכא בינייהו דרבי אליעזר סבר ערער חד ורשב"ג סבר ערער תרי

א) האמר רבי יוחנן דברי הכל [ח]אין ערער פחות משנים אלא הכא במאי עסקינן דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא

ואסקיניה

במסיח לפי תומו. וא"ת ומנ"ל דהכי הוא דלמא ר' חייא העלה בן על פי אביו במסיח לפי תומו ורבי העלה אח ע"פ אחיו אפי' בלא מסיח ואר"י דמסתמא דבמאי דקתני בברייתא מילתא דרבי עשה רבי מעשה ועוד דאי אפשר דרבי העלה את ע"פ אחיו לגויה אפילו בלא מסיח דהתם אין שייך לומר שבידו להאכילו מעשר למ"ד מעשר ראשון מותר לזרים: **מבית** הספר. נקט שלא לומר שהוא עבד כדאמר בסוף פירקין (לקמן דף כח.): **אין** בתר דקנסינהו עזרא. ולר"ע דקודם קנסא הוי דוקא לגוי בתר קנסא אף להכהנים אבל לר"א בן עזריה דמקמי קנסא הוי אף לכהן בתר קנסא הוי לכהן דוקא והא דמעשר ראשון חזקה לכהונה אתיא כר' אלעזר בן עזריה ולא כר"ע ויש שמוחקין אין ומפרשים דהא דקאמר בתר דקנסינהו עזרא הוי אפי' לר"ע דבתר קנסא הוי לכ"ע לכהן דוקא והוי כמו אלא ושיבוש הוא כיון דהא בכמה מקומות מוכיח דמעשר ראשון לגוי אף בתר קנסא כדתנן בפ' כל הגט (גיטין דף נ.) המלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפרש עליהן כו' וכן התם בגמרא ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לאחיך בידי ובפ' הזרוע (חולין קלא: ושם) פריך מעשר ראשון דלוי הוא וכן בכמה מקומות והיינו כר"ע ועוד דלמ"ד קנסא לענייס היכי הוי חזקה לכהונה דאליבא דר"ע פליגי בס"פ יש מותרות (יבמות פו: ושם) דאליבא למ"ד קנסא לכהנים ואיבא למ"ד לענייס דלר' אלעזר בן עזריה הוי דוקא לכהן ואפי' לעשירים כמו קודם קנסא דלא קנסא עזרא שהרי עלו ולמ"ד קנסא לענייס משמע התם דוקא לענייס ולא לכהנים עשירים אפי' בימי טומאה דלית ליה בימי טומאה עניים הוו ועניים דהתם אין לפרש עניי לויים דוקא ולא עניי ישראל וכהנים דא"כ נשתכרו עניי לויים במה שלא עלו ועוד דמשמע התם אילו הוו כהנים בימי טומאתם עניים לכ"ע הוו שקלי אע"ג דלענין חלוקת מעשר הוו כישראל דלגוי ולא לכהן קאמר אלא לענייס בין עניי הכהנים בין עניי לויים ולמ"ד מעשר ראשון מותר לזרים שקלי אפילו עניי ישראל אבל למ"ד אסור לזרים אין נראה שינתן לעניי ישראל כדי למוכרו דמילתא דאתי לידי תקלה לא אתקינו רבנן דאיכא למיחש דלמא אתי למיכליה [ט][כדאמר בסמוך לא מיבעיא לר"מ דאמר אסור לזרים כו'] ולר"ע לא הפקיע עזרא את הלויים מכל וכל להשוותן לישראל והכהנים שלא יטלו עשירים לויים אלא עניי לויים בתורת עניות אלא ללויים בין עניים בין עשירים היו חולקים לעולם כדמוכח בכל הנהו שהבאתי שהיו נוטלין בתורת לויות ועוד דר"ג בספינה שנתן מעשר ראשון לר' יהושע בן חנניה (מעשר שני פ"ה מ"ט) אי בתורת עניות יהיב ליה אמאי לא יהב ליה נמי מעשר עני שהרי מעשר עני נתן לר"ע ומיהו יש לדחות דלעולם בתורת עניות נתן לו ומה שלא נתן לו אפילו לפי שהיו לו מאתים זוז דהא איכא למ"ד דאפי' כהנים עשירים בימי טומאה עניים מיהו ועוד דלא רצה ליתן כל מתנותיו לעני אחד: **בתר** דקנסינהו עזרא. לא משכחת בהדיא בקרא דקנסינהו רק מצינו בעזרא (נחמיה י) והיה הכהן בן אהרן עם הלוים בעשר הלוים ואיבא למימר דה"ק כשיבאו הלוים לחלוק בבית הגרנות יבאו הכהנים עמהם ומיהו לר"א בן עזריה דבתר קנסא דוקא לכהן לא משמע מהאי קרא דליבא למימר עם הלוים דקאמר קרא היינו לקבל מהם מעשר ראשון משלהם דהא משלהם לא קנסם עזרא כדמוכח בפרק הזרוע (חולין קלא:) וי"ל דלר"א בן עזריה לא נמנעו הלוים מכל וכל מלילך לבית הגרנות לחלוק במעשר כדאמר בסמוך דלמא איקרי ויהיב ליה כל שכן בימי עזרא שעדיין לא פשט הקנס שהיו הולכים בבית הגרנות ולכך נאמר שילכו הכהנים עם הלוים ומ"ד קנסא לענייס הא דכתיב והיה הכהן היינו בכהן עני ומשום דהכהנים עניים שכיחי טפי לפי שאין כל כך עסוקים במלאכה אלא בעבודת בית המקדש וגם אין להם קרקעות נקט כהן וה"ה עניי ישראל למ"ד מעשר ראשון מותר לזרים וה"ר יוסף פירש מדכתיב (במלאכי ג) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר בבית האוצר היה לשכה שתיקן עזרא לתת שם תרומת הכהנים כדכתיב בעזרא (נחמיה י) וכיון שאומר להביא שם המעשר א"כ של כהנים הוא וקיימא לן (מגילה דף טו.) דמלאכי זה עזרא ומ"ד לענייס נקט אל בית האוצר משום דכהנים עניים שכיחי טפי כדפרישית אי נמי אל בית האוצר לא ליתן לכהנים אלא לחלק לעניים וה"ר אלחנן הקשה דבסוף עזרא[י] משמע שהמעשר היה לוויים דכתיב ואדע כי מנות הלוים לא נתנה (הסם) ויבכרו איש לשדהו הלוים והמשוררים כו' משמע שהלויים והמשוררים היו חולקים וצריך לומר דזה היה מקמי דקנסינהו עזרא אך קראי לא מוכחי הכי: **והאמר** רבי יוחנן דברי הכל אין ערער בו'. נראה לר"י דר' יוחנן עיקר דבריו על משנתנו ולהכי לא קא משני הכא ה"מ היכא דאיכא חזקה דכשרות כו' דמשני בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עג:) ואם תאמר והואיל ואמתני' קאי היכי פריך מיניה התם ובפרק קמא דגיטין (דף ע.) גבי גט דלמא הא דקאמר ר' יוחנן דלא מהני ערער דחד היינו היכא דאיכא עד אחד דמכשר דקתני מעלין לכהונה על פי עד אחד ויש לומר דהש"ס ידע דר' יוחנן אמסקנא דיבר בנתחלה היה קול ואח"כ בא עד אחד להכשירו ולהסיר הקול ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה ובן חלוצה הוא דבכי האי גוונא א"ר יוחנן דבעינן שנים אע"ג דהעד שהכשיר והקול כמאן דליתנהו דמי שהרי העד גרוע מן הקול אי לאו משום חזקה דמסייע ליה לבטל הקול שהרי הקול פוסל והעד אינו פוסל לרבי יוחנן[יא]: **אין** ערער פחות משנים. לאפוקי חד דלא הוי ערער אבל קול נמי פוסל בתחלה בתרומה קודם שבא העד המכשיר: **ואתא** עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא. לא בעי למימר דפליגי אי מעלין ע"פ עד אחד כשהקול פוסל דפשיטא ליה להש"ס דלא פסיל קול לכ"ע כיון דאיכא עד ומזקה ועוד דקול לא הוי קרי עוררין:

ואסקיניה

א) נ"ק קיד:, **ב)** נ"ב פא: יבמות פו. חולין קלא:, **ג)** [יבמות עד. פה: חולין], **ד)** [שם פו.], **ה)** נ"ב נב. קדושין עג. גיטין ט., **ו)** נס"ל: אלעזר, **ז)** ת"י כ"י, **ח)** (נחמיה יג), **ט)** [וע"ע תוס' שם וב"ב לב.],

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) נמ' האמר ר' יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים. עי' תוס' ד"ה והאמר ומהרושי הר"ן בחולין פא ע"א ד"ה וקשיא לן:

מוסף רש"י

והטבילוני. לפי שדרכי של תינוק לטפח בצלצים וכטומאות (ב"ק קיד:). והבריי בדיליך ממני. מפני תרומתי (שם). רשב"ג היינו רבי אליעזר. דהא ודאי במקום שיש עוררין עליו לא אמר רשב"ג דליהוי חד נאמן וכי אמר מעלין במקום שאין עוררין קאמר (רשב"ם ב"ב לא:). ערער חד איכא בינייהו. והא דקתני בזמן שיש עליו עוררין היינו עד אחד הפוקלו ומכחיש עד אחד המכשירו (שם). דרבי אליעזר סבר ערער חד. הוי ערער ואין עד אחד נאמן עליו להכשירו (שם). ורשב"ג סבר ערער תרי. בעינן אבל במקום ערער אחד הוי עד אחד נאמן להכשירו (שם). והא אמר ר' יוחנן. לא אימפרש היכא קאי (שם לב.). ונפק עליה קלא. בעלמא ולא עדות (שם). ואחתיניה. מן הכהונה עד שיבדקו את הדבר, שמעלה היא בכהונה, וכל זה יאמר לשון הוא בלא עורך, דבלא קול נמי מיתוקמא שמעתתא שפיר בעד אחד מכשיר מעיקרא ועד אחד בסוף ושניים עדים עוררים בינתים, כדמפרש ואזל, אלא משום הכי נקט ליה דבעי למימר ואתי עד אחד ואמר דכהן גמור הוא ואסקיניה, דלמאי אמא עד אחד להכשירו אלא אם כן יצא עליו פסלות קודם לכן (שם).

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכ' יד סמג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ח:
צב ב מיי' פ"ו מהלכ' תרומות הלכה ח סמג לאוין רכד:
צג ג מיי' פ"ח מהלכ' מעשר הלכה ד:
צד ד מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה [טו] טח טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ו [ז]:
צה ה מיי' שם הלכה יב:

תוספות רי"ד

רשב"ג אומר וכו' רשב"ג היינו ת"ק פי' ר"א שאין לומר שבמקום עוררין קאמר רשב"ג דמעלין לכהונה ע"פ עד אחד אלא במקום שאין עוררין וה"ק נמי ר"א. ואסיק רב אשי דבמצטרפין לעדות קמיפלגי ובמקום שיש עוררין. והבא במאי עסקינן במוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא. ונפק עלי' [קלא] דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיני'. פי' עד שבבדוק הקול אם הוא אמת אם לאו ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה